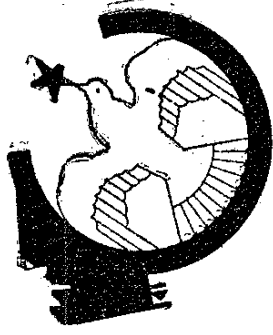

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt.VI.15, Teşrinievel, 1929. Sayı: 141

Müşahade:

Yüksek tahsil meselesi

İstanbul Darülfünununun, Mühendis mektebinin eyileştirilmesinden bahsedildiği, Ankara Tıp mektebi ve Politeknik açılmak istenildiği şu sırada yüksek tahsil meselesini bütün açıklığı ile ortaya koymak, bu meselede yapılan tecrübelerin verdiği neticeleri tebarüz ettirmek lâzım gelir. Şurası muhakkaktır ki yüksek tahsil müesseselerimiz hakkında umumiyetle bir memnuniyetsizlik vardır. Bu memnuniyetsizliğin mühim bir kısmı tetkiksizliğe müstenit olsa bile bir kısmında haklı noktalar bulunmak icap eder.

Diğer cihetten yüksek tahsil müesseseleri hakkındaki memnuniyetsizliği bir veya iki müessese üzerine teksif ettirmek de doğru değildir. İstanbul darülfünununun şu veya bu şubesi tedris cephesinden ne gibi nakisaları havi ise sarahatla itiraf etmelidir. ki idareten büsbütün ayrı bir müessese olan Mühendis Mektebinin de hemen hemen buna yakın eksikliği vardır. Hatta büsbütün yeni bir müessese olan Ankara Hukuk mektebi her türlü şekli ile İstanbul Hukuk Fakültesi'nden kopmuş bir parçadan başka

bir şey değildir. İstanbul Hukuk Fakültesine karşı yapılacak şikâyetlerden bir kısmı Ankara Hukuk mektebi için de aynen söylenebilir. Bu vak'alar şu noktaların tespiti için kâfidir:

1 — Yüksek mektepler istediğimiz gibi inkşaf yolunda değildir ve seri bir surette tekâmül edecek halde bulunmuyorlar.

2 — yeni yaptığımız yüksek müesseselerde eskisinden farklı olmuyor.

Bu ikinci nokta bize gösteriyor ki yüksek müesseseleri eyileştirmenin ne demek olduğunu, eski müesseseleri aksak yörüten sebebin nelerden ibaret bulunduğunu eyice düşünmeksizin ve bu sebepleri kaldırarak tetbirleri almaksızın yeni müesseseler açtığımız halde bunlar eskisinden farklı olmayacaktır.

Bizde yüksek tahsil müesseselerinden ilk şikâyet, tedris cephesinden geliyor: Müderris ve muallimlerin vakitlerini müesseseye hasretmemelerinden, talebesini istifade ettirmek için lâzım gelen gayreti göstermediklerinden, hatta bir kıs-

mının ehliyetsizliğinden bile açık veya gizli bahasolunmaktadır. Ehliyet meselesinde benim kanaatım şudur: Bu günkü şerait altında bu müesseselerin daha kuvvetli uzuvlardan teşkiline ihtimal yoktur. Mücerret olarak şu zat yerine bu zatı her hangi bir kürsü veya ders için düşünebilirsiniz. Fakat düşündüğümüz zatın eski muallimden daha ehliyetli olduğu ne ile malûmdur?

Bugünkü müderris ve muallimler haricinde yazdıkları eserleriyle ehliyetleri gün gibi aşikâr zatlar yoktur ki kolaylıkla bunları kürsiye davet edebilesiniz. Böyle bir iki zat bulunduğunu farzetseniz bile onlar halen öyle mevkidedirler ki yerlerini müderris ve muallimliğin mütevazı maaşı için bırakmazlar.

Mevcut müderris ve muallimlerden kabil olan istifadeyi temin için her ne bahasına olursa olsun onların harıçtedeki meşgalelerini azaltmak icap eder. Bir kısım müderris ve muallimler vardır ki onlar ilim adamı olmaktan ziyade birer iş adamı haline gelmişlerdir. Bu gibilerin tedrisatından istifade lâzım ise saat başına ücret

Güneş Yerine...

Helmutz diyor ki: "Göz ısmarlama olarak yaratılmış olsaydı eksikliğinden dolayı onu geri vermeğe hakkınız olurdu!,"

Zola'nın *Iş* ismindeki iktisadî ve felsefî romanını okudunuzsa, gündüzleri boş yere sarfolunan güneşin hararetini zaptederek bununla geceler için elektrik ışığı yapmak hayalini elbette hatırlarsınız. Büyük romancının bu tasavvuru belki iktisat noktai nazarından çok fayda verecek zengin bir hayaldir; fakat felsefe noktai nazarından müellifin Avrupa medeniyetinin hassasını anıyamadığına ve istikbalini keşfedemediğine delalet eder.

Avrupa medeniyetini daha evvelki medeniyetlerden temyiz eden hassa, evlekilerin yaptığı gibi tabiatteki kuvvetleri aynile istimal ederek tabiatı taklit etmek değil, tabii kuvvetleri mezcederek tabiatte aynen mevcut olmıyan yeni kuvvetler icat etmek ve bu suretle tabiaten adeta müstağni olmak ve onun fevkine çıkmaktır.

Sıhhi faydaları hususunda güneşin yerine kaim olacak yeni bir kuvvet bularak bu hususta ondan müstağni olabilmek, Zola'nın Avrupa medeniyetinde göremediği hassanın yeni bir delilidir.

Göz ilimi ile herkesten ziyade oğraşmış olan Helmutz'un: "Göz ısmarlama olarak yapılmış olsaydı eksikliğinden dolayı onu geri vermeğe hakkı-

mız olurdu,, sözü onun Avrupa medeniyetini daha iyi anladığını gösterir. Sıhhat hususunda güneşin yerine kaim olan "ültra viyole," (ultra - violet) şualar da Alman aiminin sözünü bir kere daha isbat eder; Çünkü tabiatın yarattığı aletlerin en mükemmellerinden biri diye tanıdığımız göz onları görmediği halde insanın icat ettiği bir fotoğraf makinesi görür ve daha iyisi, gene insanın icat ettiği aletler onları husule getirir.

* *

Bir yağmur sonunda hava açılıp da güneşin aydınlığı bulut arasından geçtiği vakit görünen - ve altından geçmek kabil olursa erkeği kadın, kadını erkek yapacağı rivayet edilen - eleğimsağma renklerini bilirsiniz. Bu renkler, çocukluğumuzda eğlence olarak tekrar ettiğimiz gibi, eski bir avizden düşmüş bir billur parçasının arasından aydınlığa doğru bakıldığı vakit gene meydana çıkarlar. O vakitlerde saymadınızsa fizik derslerinizden bilirsiniz ki (güneş tayfı) denilen bu renkler, güzel görüşümüz kadar, yediden ibarettir.

Halbuki fotoğraf makinesi bu renklerin yediden ibaret olmadığını isbat eder:

Güneş tayfı bir fotoğraf pla-

kı üzerine tesir ettirilerek plak mutat üzre ve mahsus ilaçlarla yıkanılırsa, bizim kırmızı gördüğümüz kısmın hizasına tesadüf eden plak üzerinde nispeten en hafif tesir bıraktığı görülür, sonra tesir gittikçe ziyadeleşerek, gözle baktığımız zaman mor gördüğümüz renge doğru plak kitledikçe koyulur. Lâkin... gariptir ki ziyanın tesiri bizim mor gördüğümüz rengin son hududunda bitmez ve daha ilerisinde plak daha ziyade koyulaşır. İşte gözümüzün görmediği, fakat mevcudiyetleri fotoğraf plakının üzerinde bıraktıkları kuvvetli tesir ile sabit olan bu şualara, morun ötesinde manasına gelen ultra-violet şualar denilir.

Burada bir sual varit olabilir: gözümüzün görmediği bu şuaları, acaba vücudumuz hiç hissetmiyor mu? elbette ediyor; çünkü güneş vurması, güneş zıyasında onların mevcut olmasından ileri geliyor.

Onları yalnız insanlar değil, çiçekler bile hissediyor; güneşe maruz kalan çiçekleri solduran, öldüren gene güneş zıyasında onların mevcudiyetidir. Mikrop-lar da o şualara maruz kalınca derhal ölüyorlar. Onların böyle öldürmek hassası umumiyetle hayat noktai nazarından bir fenalık addedilebilir; fakat fe-

nalık nispî bir şey olduğundan küçük uzviyetleri öldürmeleri insanlar için büyük bir nimet telakki olunuyor; iki demir parçasının arasından, yahut cıva buharının içinden elektirik cereyanı geçmesi ile ultra-violet şuaları hasıl eden aletlerle, içilecek sular mikroplardan temizleniyor.

*
* *

Bu şuaların mühim bir iyiliği de çocuklarda güneşsizlik derdi olan (rachitisme) hastalığına karşı bir ilaç olmalarıdır. Senenin uzun bir kısmında güneşten mahrum kalan İskandinavya memleketlerinin mekteplerinde ve ıspor cemiyetlerinde o şuaları hasıl eden aletler - şüphasız fennî ve hesaplı bir surette - kullanılarak, güneşten edilecek istifadeler temin olunuyor.

Ancak bu aletlerden her yerde bulundurmak ta büyük bir külfet ve masraf olduğundan daha ziyade kolaylık arıyan bazı fen adamları çocukların kendilerini o aletlere karşı tutacakları yerde onların yiyecekleri yumurtaları, yağları, zeytinyağlarını ve içecekleri sütü tutmağı düşünmüşlerdi. Bu suretle yapılan tecrübelerde o gıdaların rachitisme hastalığına bir dereceye kadar iyi geldiği anlaşılarak ultra-violet şualarına tutulmuş gıdalar bir zamanlar moda olmuştu.

Fakat bu gıdaların tesiri de kâfi görülmediğinden, esasen rachitisme hastalığına ilacı olan balık yağının iyi tesirini artır-

mak üzere bunun o şualara tutulması düşünülmüştü, Balık yağının içinde pek az miktarda bulunan ergosterin maddesinin tabîi halde o hastalığa karşı faydası, ehemmiyetli denilecek bir derecede olmadığı halde, ultra - violet şualarının tesiri ile adeta hastalığın hususî bir devası olduğu görülünce, balık yağından da vazgeçilerek bunu zeytin yağının içine karıştırarak çocuklara içirmek en büyük kolaylık olur. Şimdi Alman hükûmetinin, İskandinavya gibi güneşten uzun zaman mahrum kalan ve zaten biraz da fakir olan Şarkî Prusya'da çocuklar için o ilaçtan tevzi ettiği rivayet edilmektedir.

Bu ilaç, cenup memleketle-

rinde güneşin temin ettiği vitaminleri temin ediyor. Zaten güneş 40,45 arz derecelerinin yukarısındaki memleketlerde, rachitisme hastalığına karşı iyi gelen vitaminleri veremiyor; şu halde Alman hükûmetinin yaptığını yapması lâzım gelen daha başka melekeler de var demektir.

Bizim melekemiz o arz derecelerinin cenubunda bu'undan olduğundan tabîi güneşten istifade etmemiz bizim için bir saadettir. Fakat güneşin sıhhi faydasını bir kahve kaşığının içine sığdırarak tabiatın müstağni olabilmek medeniyet itibarıyla ifihara şayan büyük bir muvaffakiyet addolunmalıdır.

G. Ata

Devrilen çınar.

*Bir uzun iniltiyle çarptı yurdunun kalbi,
Bu ölümün yasıyla hıçkırdı derin derin,
"Başı göklere değen bir ulu çınar gibi",
Devrilirken toprağı karıştırdı kökleri...*

*Hisli her yürek seni binbir acıyla andı,
Damarlarında gezen coşkun asil bir kandı.
Bir kan ki senelerce vatan aşkıyla yandı,
Ve tutuştu en küçük elemile bu yerin...*

*O gürleyen sesinle bir coşkun şelaleydin,
Sen yalnız hakka tapan, doğruluğa baş eydin,
Hepimizden yüksektin, daima yüksekteydin,
Bir parlak yıldızıydın irişilmez göklerin.*

*Seni torpağına vermek, ne acıdır bu bilsen,
Nemutlu ki böyle bir acıyı tatamadın sen.
Biz üstünde hasretle yanıp kavruluyorken
Sen toprağın altında yat, uyu serin serin!*

Halide Nusrat